

De què em parles, *Singer?*

Teresa Tort Videllet

Conte presentat en el 15è Premi de
narrativa curta per Internet TINET

Tinet
www.tinet.cat

He buscat per totes les lleixes del traster de l'entrada de casa les restes de pintura antioxidant que m'havien quedat d'una restauració anterior. Hi he trobat, remenant i aixecant andròmines inservibles, un pinzell encara en bon estat, un tros aprofitable de paper de vidre, mitja ampolla d'aiguarràs i pots que haurien d'haver anat a parar a la brossa i que ara m'aniran d'allò més bé per a la missió que m'he autoimposat aquests primers dies de vacances. Només em falta comprar un líquid anticorcs potent i el vernís adequat per a la fusta de color cirera de la meva *Singer*. També em caldrà un pot de pintura negra per als magnífics peus de ferro forjat.

Cada cop que s'acosten un lot compacte de dies de festa faig una llista mental de les coses que he anat arraconant una vegada i una altra perquè les urgències del que no planifiques sempre passen davant de tot. Però aquest juliol poc inclement, que es desperta de bon humor cada matí com si fóssim en una primavera eterna, m'ha engrescat a portar finalment a la pràctica un desig que tenia pendent des de la mort de la tia Marianna.

Venir al poble significa retrobar-se amb els espais i les persones que no has arribat a triar mai perquè t'acompanyessin, però que sempre hi han estat: en els teus primers records i cada vegada que hi retornes. De fet, el poble és molt petit. Ho era fa vint anys, també ho era cinquanta anys enrere i fins i tot un segle abans. Però s'hi ha anat tornant cada vegada més. Si vénis aquí, per tant, has de portar una maleta plena de projectes: parlar amb els amics, passejar cada matí, visitar la caseta de l'hort, aturar-te a saludar totes les veïnes del carrer, llegir llargues hores, mirar per la finestra, endevinar què ens volen dir els ocells quan passen damunt nostre...

Serem al poble tres setmanes senceres i tenir un full de ruta que durarà qui sap els dies em reconforta. Primer de tot, hauré de buscar un lloc ombrívol i airejat, on pugui dur a terme totes les fases de la restauració de la màquina de cosir més bonica que hi ha hagut mai en cap de les branques de la nostra família. Treure les teranyines i matar-ne les promotores, decapar la pintura, rascar els regruixos de les gotes fossilitzades als peus brodats i injectar matorcs als 43 foradets de la part superior i als 67 de la part inferior de la fusta serà la feina bruta dels primers dies. Sense treva agrano el racó que he escollit per treballar i demano ajuda per traslladar-hi la màquina.

La primera imatge de la *Singer* que conservo és de les visites que feia a ma reiaia, que vivia amb l'oncle i la tia a casa la *Lloba*. Tot i que, aleshores, no sabia que fos tan bonica perquè la tenien sempre tapada amb la cobertora de fusta que protegia la part mecànica del sol i de la pols. Aquell moble discret era un dels elements que formaven el paisatge íntim d'una caseta petita i antiga on em rebien sempre amb festes i em preparaven, si ho volia, un berenar que m'ensucrava el nas i em dibuixava morrandes. I era, per tant, un dels elements que em cridaven l'atenció mentre tenia la boca plena i poques coses a dir. De fet, jo em mirava sovint els dos quadrets penjats just damunt de la màquina de cosir i la tia m'explicava que eren els brodats més ben fets que li havien sortit mai: un paó preciós de tots els colors de l'arc de Sant Martí damunt d'una tela lluent, blau cel. I també unes roses que no es pansien ni perdien el to brillant dels pètals.

La tia Marianna no havia tingut fills i no li feien nosa les preguntes que li feies. Tampoc és que tingués una traça

especial d'inventar-se històries, però t'ho explicava tot sense pressa i mirant-te als ulls i, com que a mi m'agradava demanar-li explicacions de tot el que em venia al cap, li havíem agafat gust de passar algunes estones juntes. Hi ha uns quants descobriments que tinc molt presents que va ser ella que me'ls va fer: per què les serps perden la despulla i per a què serveix tenir-ne trossets a casa; com es fa la pasta per arrebossar carxofes i que quedin ben tovetes i, sobretot, on hi ha el solà i l'obaga de les muntanyes i per quin motiu en una banda hi creixen pins vigorosos i a l'altra només trobem matolls i herbotes.

De tot allò que formava part del món de la Marianna potser la *Singer* era el que li era més propi, perquè havia estat la dot de casa seva i tant el sostre sota el qual vivien com la terra de què menjaven eren de la banda de l'oncle, l'únic germà de ma iaia. A banda del vicle que la lligada amb els seus, la màquina també li havia permès tenir l'habilitat de cosir i brodar i de fer-ho bé i tot això, quan tenia prop de quaranta anys i d'una manera totalment inesperada, li havia servit per guanyar-se el sou cosint en una fàbrica tocant a Stuttgart.

En aquella època, el mapa d'Europa no existia al cap de la gent del poble. La majoria pràcticament no havien anat a escola i ni llegien el diari ni existien els telenotícies. I un dia qualsevol que en res diferia dels altres, tornant del tros, l'oncle i la tia es van aturar dalt del carro perquè un cotxe gros i estranger estava aturat al mig de la carretera. Uns alemanys perduts per un trajecte que no recomanava cap guia turística i que havien tingut curiositat per espiar com vivien els indígenes d'aquelles muntanyes els van demanar gesticulant ajuda. I d'aquella trobada tan

fortuïta, en va sortir al cap de poc una proposta per anar a treballar a 1.450 km de casa seva.

Durant la llarga temporada que la tia va marxar llunyíssim del poble, a la *Singer* ningú no li feia pedalar la palanca ni li enfilava l'agulla per traçar un repunt recte en una vora qualsevol, ni tampoc li passaven el dit suaument pel llom negre i lluent. Mentrestant, el moble fidel es va estar esperant, sense amoïnar-s'hi gaire, perquè sabia que algun dia tornaria. I quan la Marianna va tornar, una mica envellida i amb l'expressió d'haver vist molt més enllà que qualsevol dels que vivien al poble, no es va poder estar ni un moment per ella. Havia tornat per cuidar els vells de casa seva, perquè tots sons germans havien emigrat també a Alemanya i cap no volia separar-se de la seva vida nova, vivint en pisos d'obriers i treballant en cadena en naus sorolloses plenes d'estrangers com ells.

De fet, jo no existia quan els oncles eren a l'estranger, però en parlaven tant que em fa l'efecte d'haver-ne estat una espectadora indirecta. Per això, una altra cosa que m'agradava de tot aquell passat exòtic seu era el rellotge de cucut que tenien a la paret del menjador. Un giny que havien portat del país de la neu i la prosperitat, que comptava les hores i els quarts gràcies a les aparicions musicals d'un ocellet amb una mirada estranya. L'oncle, de vegades, ens mostrava com sabia comptar encara, per més temps que anés passant, en aquella llengua tan diferent de la nostra, però la Marianna no feia mai cap demostració lingüística perquè probablement ni treballant a la fàbrica no havia arribat a parlar gaire l'alemany. Ella sabia cosir. Era una manera de dir coses també. I fins i tot podia ensenyar-te'n. Quan em vaig fer

més grandeta, em va donar un drapet i em va encoratjar: au, vinga, que ho provaràs tu. I vaig arribar a fer alguns gargots, però res de semblant al paó i les roses. Per arribar a tenir la seva destresa, calia una vocació que jo no tenia.

Què hi tinc al cap que una imatge em porta a una altra? Veig també la tia cosint a la màquina, que per la força del pedal li cantava a ràfegues que ascendien i descendien i omplien tota la sala, i la ràdio al costat barrejant-hi cançons enganxoses i la Marianna inspirada, que fins i tot s'hi afegia. I a les cases veïnes també passava. El poble tenia una banda sonora: la veu de dones contentes, la música que agradava a tothom perquè no n'hi havia cap més per triar i el soroll conegut de les eines de treball. I al bon temps, les finestres obertes a tocar les unes de les altres feien que els secrets viatgessin com si tinguessin ales.

Després, quan vaig marxar del poble, ens retrobàvem tots junts només en els dies de festa més assenyalats. A casa érem de celebracions, de parar bé la taula, de ser colla i de cuinar un bon dinar que durés fins a les cinc de la tarda. Ja no vaig tornar a tenir cap més inclinació pels brodats ni tan sols pels simples repunts. Tenia altres coses al cap, però els objectes antics de la família sempre m'havien semblat un testimoni de les coses viscudes pels que se n'havien anat i un reclam perquè en guardéssim un viu record. No llacem res a casa. La nostra biblioteca és feta de llums d'oli de llauna abonyegats, ribells esmaltats amb sanefes pintades a mà, molinets rovellats per moldre cafè, maletes de roba i cartró amb panys que no tanquen, claus de ferro d'un pam que no caben a cap

butxaca, gerres de fang enormes per guardar-hi oli o gegants...

La tia i l'oncle es van fer vells, cada vegada més desvalguts i més arronsadets. Van començar a trucar a les portes dels hospitals i a passar-hi estades curtetes fins que ma germana se'ls va endur amb ella. Van passar dos anys més envoltats de gent que mai i, finalment, van desaparèixer per sempre més. La casa dels oncles havia quedat plena dels objectes heretats, recopilats i conservats al llarg de la seva vida. Ara ja sé que moltes coses no les tornaré a veure mai més. Ni el cucut, ni el paó ni les roses, ni els trossets de despulla de serp, ni els orinals esmaltats que amagaven sota els llits, ni el rellotge de cucut. Però la *Singer* tenia una entitat superior: molts records amagats a la canilla, trossets de cançons gravades a la corretja, algunes converses enganxades als rodets de fil ben embolicats, un parell de disgustos a punt de sortir de la punta de l'agulla i un grapat de paciència dormint damunt del pedal. Per això, ma germana me la va regalar, perquè tingués un record tangible de la tia.

De tot això em parla, la *Singer*, ara que la tinc al davant. I com que finalment he trobat el moment i la inspiració per retornar-li l'esplendor que tenia temps enrere, m'estic aquí, a l'ombra del porxo, practicant una conversa privada amb aquesta màquina que conserva encara al fons dels dos calaixets l'olor de les coses de la tia.

Li trec amb compte el pont negre de cosir i el deixo en un racó tranquil perquè encara no és el seu torn. Buido els calaixets, que contenen un parell de monedes d'un temps de misèria, un grapat de gafets i clecs, un estoig metàl·lic diminut amb recanvis d'agulles i quatre petites fotos en blanc i negre que no havia vist abans. Hi ha també una

clau amb una beta verda lligada a l'anella. Me la quedo mirant i em ve a la memòria que ma germana té una capsa de fusta de casa dels oncles que no ha arribat a obrir mai. Com que viu a la vora, me'n vaig a veure-la i li ensenyo la clau i anem al traster on ha deixat apilades les coses que no ha pogut reciclar després de buidar casa la *Lloba* i de seguida la trobem. L'obrim i remenem tot l'embolic de fotos i papers i passaports caducats. Ella no en farà res i m'ho dóna.

Aprofito per descansar i m'entretinc a classificar el petit tresor. De totes aquelles pistes de vides extintes, em crida l'atenció una petita carta de color torrat escrita amb lletra tremolosa en un paper vegetal que ha quedat solcat pels primers plecs traçats el dia que la van enviar. És l'última carta que la Marianna li va enviar al Toni, quan ella feia més d'un any que havia tornat al poble per cuidar els seus pares i ell s'havia quedat per continuar guanyant un sou irrenunciable. Eren poquetes paraules escrites en una cal·ligrafia cuidada però visiblement inexperta que feia servir unes paraules que no gastaven quan es parlaven de tu a tu, perquè eren en una altra llengua. L'única que havien après en l'escassa instrucció escolar que havien rebut. I tot i que les paraules no eren ben explícites ni l'argumentació era convincent, Toni la va entendre de seguida: torna! Si no tornes, cauré malalta i aquesta tristesa que ara m'omple se m'arraparà per sempre.

Quan el seu home va arribar, la Marianna ja havia contret aquella mena de pena que no es cura mai del tot. Prenia medicació i semblava que tingués el pensament ancorat en un núvol. S'havien ajuntat de nou en el seu paisatge de sempre, sense neu ni fàbriques, però aleshores van començar a covar l'enyorança de saber que podien haver

estat en una altra banda, tenint una altra vida que els semblava millor perquè no l'havien acabat vivint.

Arreplego tots els objectes que he anat descobrint durant les últimes hores i els guardo en una bossa, per netejar-los i dipositar-los al seu amagatall quan la *Singer* estigui preparada. Quan tingui els peus ben enllustrats i els enreixats negres facin més goig que ara. Quan tots els corcs s'hagin extingit i amb la cera de l'espelma hagi tapat els 110 foradets que han obert impunement a la fusta noble. Quan hagi envernissat amb dues mans tota la post del moble. Quan hagi netejat de pols i de greix cada orifici de la vella cosidora i el llom negre i lluent mostri orgullós els gravats de l'Esfinx grega: daurada i barroca. La figura fantàstica de la bèstia amb cos de lleona, ales d'ocell de presa i rostre de dona, ajupida vetllant d'ara endavant els records de la mestressa que la va fer sentir un dels personatges de la seva història.

Cap per avall, en una postura més aviat impúdica, damunt d'una estesa de diaris vells escampats a sobre d'un cartró gruixut que li fa de matalàs, la *Singer* m'ha ofert els últims secrets que li faltava desvetllar-me. És evident que estàvem predestinades a anusar els nostres camins un altre viatge, per evitar que s'afluïxessin els vincles que ens lliguen a aquells que havíem tingut tan a la vora.

Primera edició en ePUB i PDF: juny de 2012.

Aquest relat fou presentat en la 15a edició del Premi de narrativa curta per Internet TINET, inclòs dins el cartell de Premis Literaris Ciutat de Tarragona 2011-2012 convocat per l'Ajuntament de Tarragona, Òmnium Cultural del Tarragonès i el Centre de Normalització Lingüística de Tarragona, amb el patrocini de la Diputació de Tarragona.

Publicat a www.tinet.cat.

Distribució sota llicència "[Reconeixement – No Comercial – Sense Obra Derivada \(by-nc-nd\) 3.0 Espanya](#)" de Creative Commons.

